SF1625 Envariabelanalys

Föreläsning 3

Lars Filipsson

Institutionen för matematik
KTH

Exempel

Beräkna gränsvärdena

- $\displaystyle\lim_{x\to 0} \frac{\sin 2x}{x}$ (Svar: 2)
- $\displaystyle\lim_{x\to 3} \frac{\sin(2x-6)}{x-3}$ (Svar: 2)
- $\displaystyle\lim_{x\to 0} \frac{1}{x^2}$ (Svar: ∞)
- $\displaystyle\lim_{x\to 0} \frac{1}{x}$ (Svar: Gränsvärdet saknas)
- $\displaystyle\lim_{x\to \pi/2} \frac{\sin 2x}{\cos x}$ (Svar: 2)

Exempel

Kontinuerlig?

Hur ska vi välja talet k för att funktionen

$$f(x) = \begin{cases} \frac{x^2-4}{x+2} & \text{om } x > -2 \\ 2 + kx & \text{om } x \leq -2 \end{cases}$$

ska bli kontinuerlig i punkten $x = -2$?

Om man väljer k på detta sätt, är då funktionen kontinuerlig på hela
reella axeln?

Svar: $k = 3$. Funktionen blir då kontinuerlig på hela reella axeln

Exempel

Låt funktionen f vara given av

$$f(x) = \frac{x}{x^2 + 1}.$$

- Bestäm definitionsmängden till f
- I vilka punkter är f kontinuerlig?
- Är f udda eller jämn eller varken eller?
- Är f begränsad?

Svar: Definitionsmängden är hela reella axeln, funktionen är kontinuerig på hela reella axeln, funktionen är udda och begränsad.

Vad menas med största värde?

Definition: Om $f(a) \geq f(x)$ för alla $x \in D_f$ sägs $f(a)$ vara största värdet (eller maximum) av funktionen f.

Obs: Det krävs två saker av ett största värde: dels ska det vara störst, dels ska det vara ett värde!

Exempel: Funktionen f som ges av $f(x) = x, \; 0 < x < 1$, saknar största värde.

Exempel: Funktionen g som ges av $g(x) = 1, \; 0 < x < 1$, har största och minsta värde. De är båda två 1.

Satser

Sats om största/minsta värde: Om f är kontinuerlig på ett slutet och begränsat intervall $[a, b]$ så antar f ett största och ett minsta värde när x varierar i $[a, b]$.

Sats om mellanliggande värden: Om f är kontinuerlig på ett slutet och begränsat intervall $[a, b]$ och f antar värdet r och värdet s, så måste f också anta alla värden mellan r och s.

Problemlösning

Förklara hur du kan veta att funktionen f som ges av

$$f(x) = \frac{\sin^3 x + \tan x}{x^5 + \cos x}$$

antar ett största och ett minsta värde när x varierar i $[0, 1]$.

(Hur blir det om x varierar i $(0, 1)$?)

Svar: f är kontinuerlig på det slutna begränsade intervallet $[0, 1]$ och måste därmed enligt satsen om max/min ta ett största och ett minsta värde när x varierar i intervallet.

På intervallet $(0, 1)$ vet vi ingenting utan en nogrannare undersökning. Det kan vara så att största och minsta värde saknas men de kan också finnas. Måste undersökas

Problemlösning

Visa att ekvationen $x^3 - x - 7 = 0$ har minst en lösning i intervallet $[2, 3]$.

Visa att funktionen $g(x) = \cos x + 2x + 1$ har minst ett nollställe i intervallet $[-1, 1]$

Lösningstips: Satsen om mellanliggande värden, glöm inte att lösningen ska innehålla orden ”kontinuerlig”, ”slutet”, ”begränsat”, ”satsen om mellanliggande värden”.

Problemlösning

Bestäm definitionsmängderna till nedanstående funktioner.

(a) $f(x) = \sqrt{\dfrac{2x^2}{3x+1}}$

(b) $h(t) = \dfrac{1}{1+\cos 2t}$

(c) $g(u) = \begin{cases} \dfrac{\sin(u-1)}{u-1}, & \text{då } u \neq 1 \\ 1, & \text{då } u = 1 \end{cases}$

I vilka punkter är funktionerna ovan **kontinuerliga**?

Svar: (a) $D_f = \{x : \ x > -1/3\}$, funktionen är kontinuerlig
(b) $D_f = \{t : \ t \neq (2n+1)\pi/2\}$, funktionen är kontinuerlig
(c) $D_f = \mathbb{R}$, funktionen är kontinuerlig på hela $\mathbb{R}$

Problemlösning

Låt H vara Heaviside-funktionen som har värdet 0 för alla negativa t och värdet 1 för alla icke-negativa t. Betrakta funktionen f som ges av

$$f(t) = H(t)\sin t - H(t-2\pi)\sin t.$$

(a) Bestäm definitionsmängden för f.

(b) I vilka punkter är f kontinuerlig?

(c) Är f begränsad?

(d) Är f udda eller jämn?

(e) Skissa grafen för f.

Svar: (a) Alla x (b) Alla x (c) Ja (d) Varken eller (e): Funktionen är 0 för alla negativa x, sedan är den $\sin x$ och sedan är den 0 för alla $x \geq 2\pi$.

Tentaproblem

Uppgift.

Visa att ekvationen $x^3 - 12x + 1 = 0$ har minst tre olika lösningar i intervallet $[-4, 4]$.

Lösningstips: Använd satsen om mellanliggande värden tre gånger på olika delintervall till $[-4, 4]$

Tentaproblem

Uppgift.

Ge exempel på:

a) En funktion som är kontinuerlig på $(0, 1)$ men som inte antar ett största värde

b) En funktion som är definierad på $[0, 1]$ men som inte antar ett största värde

c) En funktion som är definierad på $(0, 1)$ och som antar ett största värde

Beräkna nedanstående gränsvärden:

(a) $\lim_{x\to-4} \dfrac{x^2-16}{x+4}$ Svar: -8

(b) $\lim_{x\to0} \dfrac{\sin kx}{x}$ och $\lim_{x\to\infty} \dfrac{\sin kx}{x}$ Svar: k resp 0

(c) $\lim_{x\to5} \dfrac{x^2-11x+30}{x-5}$ Svar: -1

(d) $\lim_{x\to5} \dfrac{x^2-11x+30}{(x-5)^2}$ SVar: Gränsvärde saknas

Problemlösning

Beräkna nedanstående gränsvärden:

(a) $\displaystyle\lim_{x\to\infty} \frac{x^2+x+1}{1-x-x^2}$ Svar: -1

(b) $\displaystyle\lim_{x\to\infty} \frac{x^5+x+1}{x^6+x+1}$ Svar: 0

Problemlösning

1. Beräkna för $a = 0, 1, 2$ gränsvärdet:

$$\lim_{x\to\infty} \frac{x^3 + 3x^2 + x}{x - 3x^2 + ax^3}$$

Svar: ∞ resp 1 resp $1/2$

2. Beräkna för $a = 0, 1, 2$ gränsvärdet:

$$\lim_{x\to 0} \frac{x^3 + 3x^2 + x}{x - 3x^2 + ax^3}$$

Svar: Gränsvärdet är 1 för alla tre värdena på a